

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО  
КАФЕДРА КРИМІНОЛОГІЇ  
ТА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА

# **ЗЛОЧИННІСТЬ ЯК СУСПІЛЬНА ПРОБЛЕМА ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВИРІШЕННЯ В УКРАЇНІ**

Матеріали Всеукраїнської студентської наукової конференції

(Харків, 4 листопада 2016 року)

У двох томах

За редакцією *А. П. Гетьмана, Б. М. Головкина*

Том 2

Харків  
«Право»  
2016

УДК 343.988  
ББК 67.9(4УКР)61  
3-68

**Редакційна колегія:**

д-р юрид. наук, проф. Б. М. Головкін (голова);  
канд. юрид. наук, доц. К. А. Автухов (відповідальний секретар);  
канд. юрид. наук, доц. В. В. Пивоваров;  
канд. юрид. наук, доц. М. В. Романов;  
д-р юрид. наук, проф. О. Ю. Шостко;  
канд. юрид. наук, асист. О. В. Новіков

**Злочинність** як суспільна проблема та шляхи її вирішення в Україні : матеріали Всеукр. студ. наук. конф., м. Харків, 4 листоп. 2016 р. : у 2 т. / за заг. ред. А. П. Гетьмана, Б. М. Головкіна. – Т. 2. – Х. : Право, 2016. – 194 с.

ISBN 978-966-937-086-0

ISBN 978-966-937-088-4 (т. 2)

ISBN 978-966-937-088-4 (т. 2)  
ISBN 978-966-937-086-0

© Національний юридичний університет  
імені Ярослава Мудрого, 2016  
© Видавництво «Право», 2016

учнів. Досліджувані учні відмітили, що вони стали реальними жертвами таких злочинів, як кишенькові крадіжки, крадіжки телефонів, речей. Неповнолітні злочинці частіше стають жертвами вимагання, грабежів, потерпають від насильства з боку однолітків та батьків. Несподіваним є той факт, що неповнолітні злочинці, які мають більший власний віктимний досвід і стали жертвами вимагання, кишенькових крадіжок, насильства у різних формах, взагалі схильні до меншого за-судження протиправної поведінки. До п'яти віктимногенних якостей особистості досліджувані першої групи віднесли: безпорадність, конфліктність, жадібність, невміння відстояти свою гідність, поступливість. Втім, оцінюючи себе як сильних, справедливих, рішучих, «правильних хлопців», вони на свідомому рівні заперечують наявність віктимногенних якостей. Учасники контрольної групи – учні, до віктимногенних якостей особистості віднесли: нерозбірливість у зв'язках, неконтрольовану агресивність, наївність, щирість, необізнаність. Своїми основними якостями вони вважають самостійність, сумлінність, щирість, чесність, відкритість, тобто свідомо припускають імовірність своєї вразливості та віктимності.

За результатами тестування виявлена потенційна схильність до віктимної поведінки в групах досліджуваних. В групі неповнолітніх злочинців максимально виражена реалізована віктимність, схильність до залежної віктимної поведінки, а також діагностується схильність до агресивної віктимної поведінки, але показник не перевищує середнє значення. В контрольній групі учнів найбільше значення має показник схильності до гіперсоціальної віктимної поведінки, але він не перевищує нормативне значення.

Віктимність залежить від різноманітних чинників: особистісних характеристик та соціально-го статусу людини, звичного чи конфліктного середовища, несподіваної чи травмуючої ситуації для особи. Власний віктимний досвід, якщо він не аналізується, може призвести до можливого формування різних форм девіантної поведінки й неадекватного ставлення до протиправної поведінки.

### Список літератури

1. Сорокотягина Д. А. Виктимологический анализ при расследовании преступлений / Д. А. Сорокотягина // Криминалистическая виктимология (вопросы теории и практики) : сб. науч. тр. – Иркутск, 1980. – 124 с.
2. Головкін Б. М. Віктимність як основна категорія віктимології / Б. М. Головкін // Журн. східноєвроп. права. – 2015. – № 20. – С. 6–13.
3. Ривман Д. В. Криминальная виктимология / Д. В. Ривман. – СПб. : Питер, 2002. – 304 с.
4. Одицова М. А. Психология жертвы. Сказкотерапия для взрослых / М. А. Одицова. – Самара : Бахрах-М, 2010. – 240 с.

**Науковий керівник** – канд. психол. наук, доц. Л. О. Шевченко

**С. В. Нагорний,**  
*студент 7 групи 5 курсу Інституту прокуратури  
та кримінальної юстиції Національного юридичного  
університету імені Ярослава Мудрого,  
м. Харків*

## ДО ПИТАННЯ ПРО ПРИЧИНИ ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

На сьогодні дослідження проблем злочинності неповнолітніх є доволі популярним напрямом серед науковців в Україні, про що свідчить не один десяток робіт, присвячених цьому питанню. Незважаючи на це, актуальність зазначеної теми анітрохи не зменшилася, оскільки, як влучно зазначив О. Є. Користін: «важливість дослідження злочинності неповнолітніх обумовлюється тим, що вона є відображенням минулого, теперішнього й майбутнього стану кримінологічної обстановки конкретних територій. Це не є випадковим, оскільки стан злочинності неповнолітніх у минулому визначає нинішній стан злочинності дорослих. У свою чергу, нинішній стан злочинності

неповнолітніх дозволяє з високою точністю прогнозувати стан загальної злочинності в майбутньому» [1, с. 16].

Для того, щоб зрозуміти та правильно підійти до вирішення проблеми злочинності, перш за все, треба розібратися з її причинами. Так, М. В. Корнієнко першою такою причиною виділяє сім'ю: «Вона являється першим вихователем дитини і середовищем передачі духовного багатства, культурних традицій, формування ціннісних орієнтацій, практичних навичок і умінь, тому, безперечно, основну причину корисливо-насилницької злочинності слід шукати в особливостях сімейного оточення» [2, с. 220]. Ще однією причиною злочинності неповнолітніх можна назвати негативний вплив їх оточення на побутовому та навчальному рівнях. З одного боку, школа відіграє дуже важливу роль у становленні особистості дитини, займається її соціалізацією та задоволенням духовних потреб, а з другого – це саме те місце, де неповнолітні найчастіше зустрічаються із проявами агресії та жорстокості, стають об'єктами насмішок і цькувань. Б. М. Головкін виділяє ще таку причину злочинності неповнолітніх, як незадовільна робота правоохоронних органів. Це проявляється, зокрема, у тому, що «... суди все частіше вдаються до практики звільнення неповнолітніх правопорушників від кримінальної відповідальності, призначають альтернативні позбавленню волі покарання, а також масово звільняють неповнолітніх від відбування покарання з випробуванням. Але при цьому кримінально-виконавчі інспекції (нинішня служба пробачії) не можуть забезпечити повний і достатній контроль за поведінкою неповнолітніх, які проходять випробувальний термін, що породжує відчуття безкарності і сприяє продовженню ними злочинної діяльності. Для виправлення ситуації фактичного зростання рівня рецидиву серед неповнолітніх кримінально-виконавчі органи змушені вдаватися до фальшування статистики і занижувати показники рецидиву мінімум удвічі (20–25% офіційних замість 40–50% реальних)» [3, с. 208].

Таким чином, можна вирізнити такі основні причини вчинення злочинів неповнолітніми:

вони беруть приклад із дорослих осіб, які мають кримінальний досвід, а часто-густо і самі втягують неповнолітніх у злочинну діяльність;

шляхом вчинення протиправних дій неповнолітні показують оточенню, що вони вже дорослі і таким чином самовиражаються;

інколи протиправні й агресивні дії неповнолітніх є їх своєрідним «щитом», що захищає їх від страху, невизначеності, невпевненості у майбутньому тощо;

за допомогою вчинення правопорушень неповнолітні пристосовуються до складних умов життя, борються за виживання;

незадовільна робота правоохоронних органів, що породжує почуття безкарності у неповнолітніх.

Отже, можна дійти висновку, що питання злочинності неповнолітніх все ще є для України доволі болючим, тому над його вирішенням потрібно працювати і надалі. На жаль, офіційне зниження рівня злочинності неповнолітніх головним чином відбувається не за рахунок соціальної профілактики злочинної поведінки серед неповнолітніх і не через підвищення моралі, культури та правосвідомості у суспільстві, а через неналежну роботу правоохоронних органів і відповідних соціальних служб. У час, коли напружене соціально-економічне та політичне становище у державі швидше сприяє зростанню кількості вчинюваних злочинів, саме сумлінна робота відповідних органів із молоддю, доповнена підтримкою сім'ї та школи, мають забезпечити нам упевненість у майбутньому та реальною можливість побудови цивілізованої правової держави.

### Список літератури

1. Користін О. Є. Особливості злочинності неповнолітніх та специфіка її профілактики (за матеріалами південного регіону України) / О. Є. Користін // Південноукр. правн. часоп. – 2014. – №4. – С. 16–19.
2. Корнієнко М. В. Причини та умови поширення злочинності неповнолітніх на сучасному етапі розвитку нашої держави / М. В. Корнієнко // Часоп. Київ. ун-ту права. – 2011. – № 2. – С. 219–223.
3. Головкін Б. М. Злочинність неповнолітніх як суспільна проблема / Б. М. Головкін // Пробл. законності. – 2016. – Вип. 133. – С. 204–217.

**Науковий керівник** – канд. юрид. наук, асист. О. В. Новіков